

РЕЧНИК НА ТЕРМИНИТЕ

Този речник е създаден от ИЛГА-Европа¹ и съдържа най-често употребяваните термини, фрази и акроними свързани с ЛГБТИ хората.

Езикът е жив организъм и употребата му се променя в течение на времето. Термините включени в този речник регулярно се актуализират от ИЛГА-Европа. Последната редакция е направена през октомври 2015 г.

Речникът е преведен на български от Фондация „Работилница за граждански инициативи“ в рамките на проект „Заедно за правата на ЛГБТИ хората в България“. ILGA Europe не е осъществила проверка на превода на български език.

А

Автоматично признаване на съвместно родителство: този термин се отнася за случаите, когато децата на еднородители двойки не се сблъскват с никакви бариери, за да бъдат признати законово от своите родители.

Б

Бисексуален: когато дадено лице е емоционално и/или сексуално привлечено към лица от повече от един пол.

Бифобия: страх, необоснована враждебност, гняв, нетолерантност и/или омраза към бисексуалността и бисексуалните хора.

В

Връзка между различни полве: връзка между индивиди от различни полве. Терминът се предпочита вместо „противоположни полве“, тъй като

¹ ИЛГА-Европа е Европейският клон на международната асоциация на организации на ЛГБТИ хора, която има над 500 организации-членки в Европа

противоположен се основава на неправилното предположение, че съществуват само два пола и те са неотменни.

Г

Гей: мъж който сексуално и/или емоционално е привличан от мъже. Гей понякога се употребява като общ термин включващ лесбийки и бисексуални както и гей мъже. Въпреки това тази употреба се оспорва от голяма част от ЛГТБИ общността и гей се използва единствено когато става въпрос за мъже които емоционално и/или сексуално са привличани от други мъже.

Граждански съюз: виж Регистрирано партньорство

Д

Дискриминация: неравнопоставено или несправедливо отношение, което може да се основава на множество признаци, като например: възраст, етническа принадлежност, увреждане, сексуална ориентация или полова идентичност. Може да се раздели на четири различни вида дискриминация, които водят до виктимизация и тормоз /малтретиране/:

Директна дискриминация: когато даден индивид се третира по-зле от останалите поради неговата /нейната сексуална ориентация или полова идентичност.

Индиректна дискриминация: когато привидно неутрална норма или практика би поставила хора със специфична сексуална ориентация или полова идентичност в неравностойно положение.

Множествена дискриминация: дискриминация базирана на повече от един признак.

Преживяна дискриминация: също така известна като субективна дискриминация е опитът от преживяване на дискриминация. Този тип дискриминация не винаги обаче съвпада с юридическата формулировка на дискриминация.

Виктимизация: конкретен термин, описващ дискриминация, която човек преживява, защото е направил оплакване или е свидетелствал по жалба на друго лице.

Тормоз: всяко действие или поведение, което е нежелано за жертвата, и което може да се разглежда като отношение към сексуална ориентация, половата идентичност/самоопределяне и/или като обидно, унижително или смущаващо. То може да включва думи, жестове или подготвянето, показването или разпространението на текстове, снимки или други материали.

Е

Еднополов брак: тези термин обозначава нещо несъществуващо. Няма държава в света, която да има специфично брачно право за двойки от един и същ пол. Правилният термин е „брачно равенство“ като идеята е да се отворят семейните закони за еднородни двойки и да им се дадат същите права, както и на разнородните двойки. Виж *равнопоставеност на браковете*.

Еднополова връзки или двойки: обхваща връзки или двойки между/от лица от един и същ пол.

З

Знамето на дъгата: Символът на уникалността и различието в ЛГТБИ общността. Знамето има шест ленти, всяка в различен цвят от червен до лилав.

И

Изкуствено оплождане: подпомогнато осеменяване в съответното медицинско заведение за жени (сами или в разнородна или еднородна двойка) за да забременеят, независимо дали със сперма на известен или неизвестен донор.

Излизане на светло (разкриване): процесът по разкриване на идентичността на лесбийка, гей, бисекс, транс или интерсекс индивид.

Изразяване на пола: отнася се до това как хората изразяват своята полева идентичност. В общоприетият случай хората се стараят да изразяват своя пол в съответствие с полната им идентичност/и, без значение какъв пол им е бил приписан по рождение.

Интерсекс: термин, който се отнася до редица физически черти или варианти, които се намират между стереотипните идеали на мъжки и женски. Интерсекс хората са родени с физически и/или хормонални и/или генетични характеристики, които са извън определените за женски или мъжки; възможно е да са в комбинация от женски и мъжки; или нито женски, нито мъжки. Съществуват много форми на интерсекс състояния; Това е спектър или общо понятие, а не едновременно единствена категория.

К

Куиър: е станал академичен термин, който се използва за хора, които не са хетеросексуални - включва лесбийки, гей мъже, бисексуални и транс хора. Куиър теорията поставя под въпрос хетеронормативните социалните норми, отнасящи се до пола и сексуалността и твърди, че половите роли са социални конструкции. Традиционно терминът е обиден и следователно за някои все още има отрицателни конотации. Много ЛГТБИ лица обаче влагат нов смисъл в термина като символ на прайда /гордостта от различието. Много куиър хора не са хомосексуални.

Л

ЛГБТИ: Акроним за лесбийки, гей, бисексуални, транс и интерсекс хора. Това е, акроним, който ИЛГА – Европа използват да отразяват приоритетите на своите застъпнически кампании; нашите членове могат да използват различни форми, които по-точно описват тяхната работа, например ЛГБТ *, ЛГТБК (включва Куиър) и т.н.

Лесбийка: жена, която е сексуално и/или емоционално привлечена от жени.

О

Осиновяване от втория родител: когато на партньорът се позволи да осинови биологичното дете/ца на неговия партньор. В България не е достъпно дори за разнополови двойки.

Открито /Навън/: да не прикриваш това, че си гей, лесбийка, бисексуален, транс или интерсекс.

П

Пол: отнася се до биологични характеристики като първични и вторични полови белези, гени и хормони. Признатият от закона пол обикновено се приписва при раждането и се състои от две възможности – мъжки и женски. Европейският съд за правата на човека е приел, че приложното поле на принципа на равното третиране на мъжете и жените не може да се ограничи до забраната на дискриминация въз основа на факта, че даден индивид е от единия или другия пол. Предвид неговото предназначение и естеството на правата, които той се стреми да защити то се отнася и до дискриминация, произтичаща от смяната на пола." (този тон е зададен от преамбюла на преработената Директива за пола 2006). В допълнение на гореказаното законовата дефиниция на пол трябва да включва и интерсекс хората.

Джендър: отнася се за вътрешната нагласа на хората и окачествяването им като мъже или жени, както и социалната конструкция, която категоризира определен тип поведение като мъжки или женски роли.

Полова вариация: може да се отнася за хора, чиято полова идентичност се различава от нормативната полова идентичност и пола /ролята/нормите/ приписани им по рождение.

Полова идентичност: отнася се до дълбоко приетото и преживяно от всеки човек усещане за полова принадлежност, което може да съответства или да не съответства с полът, който им е приписан по рождение.

Попечителски права: когато ЛГБТИ индивиди, транс-секс родители или родители от един и същи пол се третират по същият начин както и двойките от различни полове и индивиди по отношение попечителството над децата.

Право по съжителство: В някои Европейски страни и региони лицата живеещи на един и същ физически адрес могат да постигнат правно споразумение по някои практически въпроси (които варират за различните страни). Правата произтичащи от подобно съжителство са ограничени.

Прайд /гордост/ събития: Събитията и маршовете свързани с Прайда са ежегодни демонстрации (срещу хомофобията/трансфобията и в подкрепа на ЛГБТИ правата), които се провеждат в цял свят.

Престъпление от омраза: престъпления, които са мотивирани от омраза или предубеждения срещу определена група от хора. Те може да се основават на

пола, полова идентичност, сексуална ориентация, етническа принадлежност, религия, възраст или увреждане. *Също се наричат престъпления на база предразсъдък.*

Признаване на пола: Процес, при който се признава от закона предпочитаната от даден индивид полова идентичност или крайният резултат от този процес.

Р

Равнопоставеност на браковете: когато националното законодателство прилага еднакви критерии към хетеро и хомо двойките по отношение на техните права и атрибути. Понякога медиите и институциите вземащи решения неправилно определят допълненията към съществуващото брачно законодателство касаещи еднopolови двойки като „гей бракове“. Това, което реално се има предвид е равнопоставеност между браковете на мъже с жени, и на партньори от един и същ пол; нито една държава в света не е създавала закон касаещ специално еднopolовите бракове.

Регистрирано партньорство: законно признаване на връзка, не винаги със същите права и придобивки както при брака – синоним на граждански съюз или гражданско партньорство.

Реч на омразата: отнася се за публични изказвания, които разпространяват, подтикват, насърчават или оправдават омраза, дискриминация или враждебност към малцинствата.

С

Свобода на събиране: правото съвместно и публично да се изразяват, пропагандират, преследват и защитават общи за дадена група интереси.

Свобода на сдружаване: правото да се формират групи, да се организират и събират заедно с цел да разрешават проблеми от общ интерес.

Свобода на изразяване: правото на всеки да изразява своите възгледи и мнение свободно без каквато и да било цензура.

Сексуална ориентация: се отнася до капацитета на всеки човек за дълбока привързаност, емоционално и сексуално привличане и интимни и сексуални отношения с индивиди от различен пол или същия пол или с повече от един пол.

Смяна на пола: това е процесът при който хората сменят своя пол с цел по-добре да изразят своята полова идентичност. Този процес може да включва, но не задължително медицинска интервенция, хормонална терапия и различни хирургични процедури, които хората, нуждаещи се от това, преминават за да приведат тялото си в съответствие с желанния пол.

Стратегически съдебен процес: Стратегически съдебен процес е използването на съдебни дела, като част от стратегия за постигане на по-широки правни и социални промени. В случая с ИЛГА – Европа, стратегически съдебен процес е използването на европейските съдилища за отстояване и защита правата на ЛГТБИ хората, обикновено като част от по-широка застъпническа кампания. Използването на европейските съдилища за гарантиране и пълно признаване и спазване на правата на човека за всички-независимо от тяхната сексуална ориентация, полова идентичност или полови характеристики – е един от методите на работа на ИЛГА - Европа за постигане на пълно равенство за ЛГТБИ хората в Европа.

Сурогатно майчинство: споразумение, при което жена износва и ражда дете за друго лице или двойка.

Съвместно осиновяване: когато двойка получи разрешение да кандидатства за осиновяване на дете. Отнася се както за разнополова, така и за еднородова двойка.

T

Транс човек/хора/мъж/жена: е обобщаващ термин отнасящ се до хора, чиято полова идентичност и/или поведение се различават от пола, който имат по рождение. Той включва, но не се ограничава с: мъже и жени с транс- минало, както и хора, които се идентифицират като транс-сексуални, транс-полови, травестити, крос-дресинг, андрогени, поли-джендър, джендър-куиър, а-джендър, джендър вариант или каквато и да е друга полова идентичност, която е извън рамките на стандартната мъжка или женска такава и изразяват своята полова принадлежност посредством избор на облекло, представяне или модифициране на тялото, включително последователност от хирургически процедури. Транс мъж е човек, най-често роден като биологична жена. Транс жена – родена като биологичен мъж.

Транссексуален (остарял термин): се отнася до хора, които се идентифицират напълно с ролята на противоположния пол от този възложен им при раждането и се стремят да живеят постоянно в ролята на предпочитания пол. Това много често е свързано със силно отхвърляне на вродените физическите първични и вторични полови белези и желание да уеднаквят тялото си с половите белези на предпочитания пол. Транссексуалните хора може да възнамеряват да преминат,

преминават или са преминавали различни процедури за промяна на пола (които може да включват или не хормонална терапия или хирургическа намеса).

Трансфобия: негативни културни и обществени нагласи, мнения, отношения и поведения основани на предразсъдъци, отвращение, страх и/или омраза към транс хора или вариации на половата идентичност и сексуална ориентация.

X

Хетеронормативност: отнася се за социални и културни практики, които внушават на хората, че единствено приемлива в обществото е хетеросексуалността. Внушава се също така, че хетеросексуалността е единствената „нормална“ сексуална ориентация.

Хирургическа смяна на пола: Медицински термин за това, което транс хората наричат операция за смяна на пола: хирургическа намеса с цел да се приведат в съответствие първичните и вторичните полови белези на транс човек с неговата/нейната вътрешна представа за пола принадлежност.

Хомосексуален: Сексуалната ориентация се класифицира на основа пола на самия човек, както и пола на техните сексуални партньори. Когато полът на партньора е същият като на индивида, тогава лицето е категоризирано като хомосексуално. Препоръчително е да се използват понятията лесбийки и гей мъже вместо хомосексуални хора. Термините гей и лесбийки се разглеждат като неутрални и положителни, защото акцентът е върху идентичността вместо патологичната сексуалност.

Хомофобия: страх, необоснован гняв, нетърпимост и/или омраза насочени срещу хомосексуалността.

Настоящият речник е преведен от Фондация „Работилница за граждански инициативи“ в рамките на проект „Заедно за правата на ЛГБТИ хората в България“. Проектът е съфинансиран от Европейския съюз по програма „Права, равенство, гражданство“.